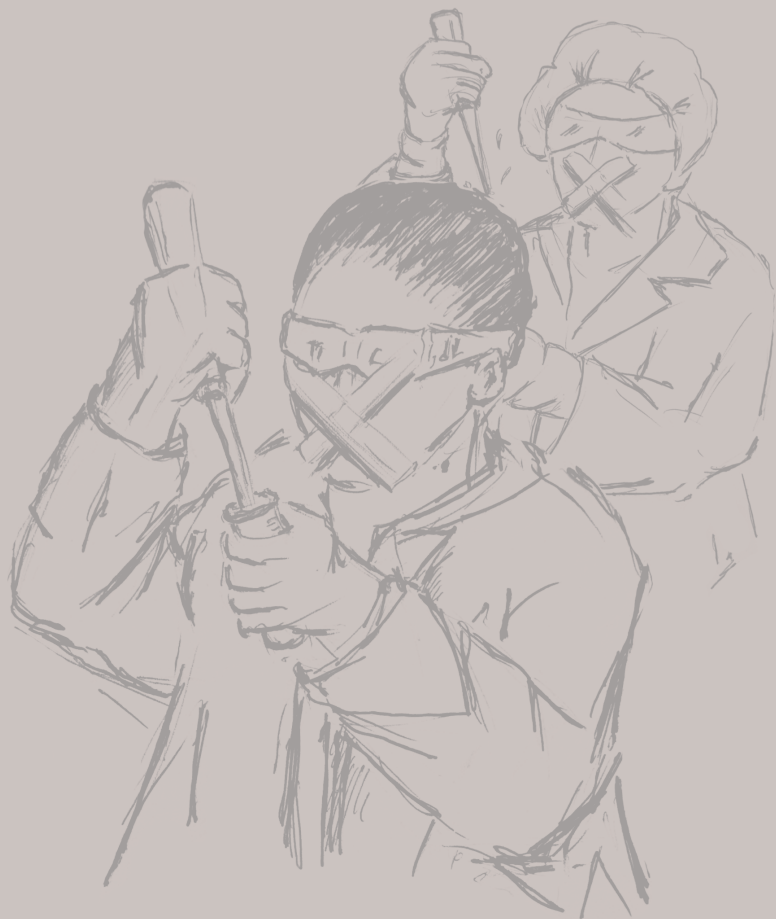

HEINE ANDERSEN
BENT OLE GRAM MORTENSEN
MORTEN ROSENMEIER (RED.)

FORSKNINGS FRIHED

HVAD MED JURAEN?

DJØF FORLAG

Forskningsfrihed

Hvad med juraen?

Heine Andersen, Bent Ole Gram Mortensen
og Morten Rosenmeier (red.)

Forskningsfrihed

Hvad med juraen?

Djøf Forlag
2022

Forskningsfrihed – Hvad med juraen?
*Heine Andersen, Bent Ole Gram Mortensen og
Morten Rosenmeier (red.)*

1. udgave, 1. oplag

© 2022 by Djøf Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.

Brug af e-bogs-udgaven sker på de vilkår, der fastsættes af UBVA.
Mekanisk, elektronisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra den
trykte udgave af bogen eller dele heraf er ifølge gældende dansk lov
om ophavsret ikke tilladt uden forlagets skriftlige samtykke.

Bogen ligger som e-bog på www.ubva.dk

Omslag: Marianne Tingkov
Tryk: Ecograf, Brabrand

Forsidegrafik: Maria Ortmann

Printed in Denmark 2022

ISBN 978-87-574-4919-8
E-bog ISBN 978-87-7198-822-2

*Bogen er udgivet med støtte fra
Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA)
under Akademikerne*

Djøf Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

Telefon: 39 13 55 00
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	9
Anvendte forkortelser	11
Kapitel 1. Indledning – Hvad er forskningsfrihed?	
<i>Af Heine Andersen</i>	13
1. Hvorfor denne bog?	13
2. Forskningsfrihed og akademisk frihed	15
3. Forskningsfrihed: niveauer og delkomponenter	17
4. »Frihed fra« og »frihed til at ...«	23
5. Historiske milepæle	24
6. Begrundelser for forskningsfrihed	28
7. Grænser for forskningsfrihed	31
8. Det danske forskningslandskab	33
9. Bogens afgrænsninger og opbygning. Oversigt	37
Kapitel 2. Forskningsfrihed ved institutioner i offentlig sektor i dansk ret	
<i>Af Bent Ole Gram Mortensen</i>	39
1. Indledning	39
2. Den forfatningsretlige status ift. ytringsfrihed	40
3. Nyere institutionslovgivning	46
4. Adressaten for forskningsfrihed i institutionslovgivningen	56
5. Positiv og/eller negativ forskningsfrihed i dansk ret	59
6. Det nærmere indhold af forskningsfriheden	61
7. Kort om myndighedsbetjening	65
8. Afsluttende bemærkninger	66

Kapitel 3. Forskeres ytringsfrihed

<i>Af Sten Schaumburg-Müller</i>	69
1. Introduktion	69
2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) og domstolspraksis	70
3. Offentligt ansatte forskeres ytringsfrihed i dansk forvaltningsret	99
4. Vejledende regler	122

Kapitel 4. Forskningsfrihed og ophavsrettigheder

<i>Af Morten Rosenmeier</i>	149
1. Indledning	149
2. Ophavsret og Open Access	151
3. »Alle data er universitetets ejendom«. Ejerskab til forskningsdata... ..	157
4. Ophavsret ved erhvervsamarbejder, myndighedsbetjening mm.	168

Kapitel 5. Forskningsfrihed over for ledelsesretten

<i>Af Christian Højer Schjøler</i>	177
1. Indledning	177
2. Forskere og arbejdstid	182
3. Udøvelse af ledelsesretten over arbejdstid via arbejdstidsnormer	188
4. Tilsyn med overholdelse af forskningsforpligtelsen	193
5. Registrering af den faktiske arbejdstid	197
6. Instruktionsbeføjelsen som princip	203
7. Den ansattes pligter	206
8. Konklusion	215

Kapitel 6. Forskningsfrihed og myndighedsopgaver

<i>Af Heine Andersen</i>	217
1. Indledning	217
2. Forskningsbaseret myndighedsbetjening	218
3. Rameaftaler og ydelseftaler	220
4. »Den gode bestilling«	225
5. Fagligt ansvar og certificering	228
6. Ytringsfrihed og tavshedspligt	231
7. Publiceringsfrihed og intellektuelle rettigheder	235
8. Konkurrenceudsættelse	242
9. Aftalefrihed og forskningsfrihed	246
10. Myndighedsbetjening og forskningsfrihed. Sammenfatning	248

Kapitel 7. Forskningsfrihed i universiteters samarbejder med erhvervslivet

<i>Af Jakob Wedsted</i>	253
1. Indledning	253
2. Retskilderne.....	255
3. Centrale problemstillinger og fortolkning.....	265
4. Paradigmer for forskningssamarbejder	274
5. Afsluttende betragtninger	282

Kapitel 8. Retten til videnskaben – og forskningsfrihed

<i>Af Helle Porsdam</i>	285
1. Indledning	285
2. Retten til videnskaben som en menneskeret	287
3. Verdenserklæringens artikel 27 og artikel 15 i FN’s konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder	291
4. Forskningsfrihed – under ansvar	299
5. Perspektiverende konklusion	303

Litteratur og retsakter mv.	307
--	-----

Doms- og afgørelsesregister	323
--	-----

Emneindeks	327
-------------------------	-----

Forfatterpræsentation	333
------------------------------------	-----

Forord

Hermed foreligger bogen *Forskningsfrihed. Hvad med juraen?*

At finde en ledig titel til en bog om jura og forskningsfrihed var en meget let opgave, eftersom bogen her simpelthen er den første i Danmark om dette emne. Til trods for de kolossale ændringer, der er sket i forskningens samfundsmæssige rolle, rammer, organisering og omfang gennem de seneste fire-fem årtier, er der aldrig foretaget en systematisk gennemgang og fremstilling af juraen bag forskningsfrihed. Man finder det heller ikke i offentlige udredninger, kommissionsbetænkninger eller lovforberedende arbejder. Samtidig har vi observeret, at der desværre jævnligt dukker sager op, der afslører problemer og pres på forskningsfriheden, som måske kunne være undgået med bedre kendskab til juraen.

Forskningsfrihed er en af grundpillerne i moderne oplyste demokratier. Der er ikke tvivl om, at den trinvise frigørelse af moderne videnskab siden renæssancen, op gennem oplysningstiden, videre med universitetsreformerne i løbet af 1800-tallet og udbredelsen af videnskabsbaserede uddannelser frem til i dag, uanset tilbageslag, har været med at bryde nyt rum for udfoldelse af frie tanker, oplyste argumenterende offentligheder og myndige borgere. Men der er heller ikke tvivl om, at disse landvindinger er skrøbelige værdier, der ikke er sikret en gang for alle. De kan undergraves og ødelægges, hvilket vi desværre ser eksempler på rundt om os.

I forskningspolitiske debatter har forskningens nytteværdi ofte været i fokus. Forskning forventes at kunne bidrage til vækst, velfærd, sundhed mv. Manhattan-projektet, der afgjorde 2. Verdenskrig med konstruktion af atombomben, demonstrerede for verden, at målrettet, styret forskning kan føre til resultater. Militær forskning har siden haft en central forskningspolitisk plads især i militært førende lande. Da feltet er ret marginalt i et lille land som Danmark – og komplekst – behandler vi det dog ikke særskilt. Emnestyring i forhold til ydre formål har generelt vist sig at kunne give nyttige resultater, men også anvendelsesorienteret forskning er dybt afhængig af forskningsfrihed til sikring af kvalitet, innovation og banebrydende forskning.

Derfor er det vigtigt at være bevidst om, hvordan en så vigtig værdi som forskningsfrihed bedst muligt kan beskyttes. Vi håber, at vi med denne bog kan bidrage til at skaffe afklaring for så vidt angår de juridiske rammer.

Forord

Det har været spændende at arbejde sammen på dette ubetrådte felt inden for en bredt sammensat forfattergruppe: fem med forskellige juridiske specialer og to med anden faglig baggrund end jura. Men også krævende i fravær af forlæg i tidligere fremstillinger. Arbejdet har strakt sig over fire år, og ambitionen har været at nå rundt i de mest centrale temaer, hvilket dog ikke er lykkedes alle 360 grader. At det er ubetrådt område, har nemlig også vist sig ved, at det har været vanskeligt at finde forfattere til at dække alle relevante felter. En nærmere redegørelse for afgrænsninger findes i det indledende kapitel.

Gennem arbejdet har vi hver især i vid udstrækning haft glæde af ikke blot at trække på hinanden, men også på mange andre kyndige, hjælpsomme og erfarne kolleger. En stor tak til alle jer, der har stillet jer til rådighed. Også en tak fra redaktionen til vore forfatterkolleger for jeres imødekommenhed og tålmodighed.

Bogen er udgivet med økonomisk støtte fra Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA) under hovedorganisationen Akademikerne. Til gengæld ligger bogen gratis til download på www.ubva.dk under »Publikationer«. Vi retter en varm tak til Akademikerne og UBVA.

Februar 2022

Heine Andersen
Bent Ole Gram Mortensen
Morten Rosenmeier

Anvendte forkortelser

AAAS	American Association for the Advancement of Science
AAUP	American Association of University Professors
AC	Akademikerne – en faglig hovedorganisation for flere akademiske fagforbund – tidligere betegnet Akademikernes Centralorganisation
ADHD	Attention Deficit/Hyperactivity Disorder, en neuropsykiatrisk lidelse med symptomerne opmærksomhedsforstyrrelse, hyperaktivitet og impulsivitet
AU	Aarhus Universitet
AAU	Aalborg Universitet
BFI	Den Bibliometriske Forskningsindikator
CO ₂	Kultveilte, carbondioxid
DCA	Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug (forkortet efter engelsk navn: Danish Centre For Food And Agriculture)
DCE	Nationalt Center for Miljø og Energi (forkortet efter engelsk navn: Danish Center for Environment and Energy) – tidligere DMU
DEA	tænketanken DEA
DEFB	Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek
DIIS	Dansk Institut for Internationale Studier
DM	Dansk Magisterforening
DMU	Danmarks Miljøundersøgelser, nu afløst af DCE
DNA	Deoxyribonukleinsyre
DOF	Dansk Ornitologisk Forening
DPU	Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse. Tidligere Danmarks Pædagogiske Universitetsskole
DTU	Danmarks Tekniske Universitet
EM	Erhvervsministeriet
FAIR	Akronym for Findable, Accessible, Interoperable and Reusable
EMD	Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
FN	Forenede Nationer – forkortes UN på engelsk
FOB	Folketingets Ombudsmands beretning
GDPR	Persondataforordningen (General Data Protection Regulation)

Anvendte forkortelser

GEUS	De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland
GMO	Genetisk Modificerede Organismer
GTS-institutter	Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter
IBA	Important Bird Areas
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
IDA	Ingeniørforeningen i Danmark
IP	Intellectual Property
KEFM	Klima, energi- og forsyningsministeriet
KGB	Komitet Gosudarstvennoj Bezopastnosti (Комитет Государственной Безопасности) – Sovjetunionens hemmelige statspoliti
KL	Interesseorganisation for danske kommuner – forkortelse for Kommunernes Landsforening, der var navnet frem til 2001
KU	Københavns Universitet
L&F	Landbrug & Fødevarer
LERU	League of European Research Universities
MFST	Miljø- og Fødevarestyrelsen
MFVM	Miljø- og Fødevareministeriet
NGO	Non-governmental organization
NOU	Norges offentlige utredninger
ODD	Open Data Directive (2019/1024)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OED	Oxford English Dictionary
PAV	Personale Administrative Vejledning
PSI	Public Sector Information
SDU	Syddansk Universitet
SSI	Statens Serum Institut
SVANA	Styrelsen for vand og naturforvaltning
UBVA	Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde
UDHR	Universal Declaration of Human Rights
Ufr	Ugeskrift for Retsvæsen
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – FN's organisation for uddannelse, kultur, kommunikation og videnskab
VIVE	Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
WHO	World Health Organization
WIPO	World Intellectual Property Organization

Indledning – Hvad er forskningsfrihed?

Af Heine Andersen

1. Hvorfor denne bog?

Forskningsfrihed er anerkendt som en af grundpillerne i moderne demokratiske og oplyste samfund. Det er en frihed, som er omtalt og forankret i internationale erklæringer, konventioner og charters om grundlæggende rettigheder og menneskerettigheder, som vil blive behandlet i denne bog. Der er mange historiske, politiske og moralske grunde til, at forskningsfrihed har fået denne status.

Det er overordentligt sparsomt, hvad der foreligger af udredninger og redegørelser om, hvad forskningsfrihed er, og hvorledes rammer og vilkår er i Danmark for forskningsfrihed. Det gælder ikke mindst, som det vil fremgå af denne bog, forskningsfrihedens juridiske grundlag.

Som det fremgår af kapitel 2, er selve begrebet forskningsfrihed blot nævnt i tre danske lovtjekster. *Universitetsloven* nævner begrebet to steder. I § 2, stk. 2, slås det fast at:

»Universitetet har forskningsfrihed. Universitetet skal værne om universitetets og den enkeltes forskningsfrihed og om videnskabsetikken.«

Og om individuel forskningsfrihed siger § 14 stk. 6:

»Rektor kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver. Det videnskabelige personale har forskningsfrihed og forsker frit inden for universitetets forskningsstrategiske rammer i den tid, hvor de ikke er pålagt opgaver. Universitetets forskningsstrategiske rammer dækker hele universitetets profil. Det videnskabelige personale må ikke over længere tid pålægges opgaver i hele deres arbejdstid, således at de reelt fratages deres forskningsfrihed.«

Ud over universitetsloven nævner *Lov om Institut for menneskerettigheder* forskningsfrihed i § 2:

Kapitel 1. Indledning – Hvad er forskningsfrihed?

»Stk. 5. Institutionen har forskningsfrihed.

Stk. 6. Institutionens videnskabelige personale har forskningsfrihed og forsker frit inden for institutionens forskningsstrategiske rammer i den tid, hvor de ikke er pålagt andre opgaver.«

Endelig fastslår § 9 i lov om *Arkitektskolen Aarhus og Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering*, at denne institution har forskningsfrihed (individuel forskningsfrihed er ikke nævnt).

For fuldstændighedens skal det med, at forskningsfrihed også var nævnt i Lov om Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU), § 1, stk. 2, fra 2000 indtil 2005, hvor DPU kom under *Universitetsloven*. I DPU-loven var individuel forskningsfrihed dog begrænset til metodefrihed, jf. § 7, stk. 3: »Instituttlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver med respekt for deres frie valg af videnskabelige metoder.«

Dette udtømmer listen over lovparagraffer i danske lovtekster, hvor begrebet forskningsfrihed omtales. Det samlede sæt af retskilder, herunder internationale, der fastlægger juridiske rammer for forskningsfrihed ved at definere, beskytte eller begrænse friheden, er naturligvis langt mere omfattende. Disse vil blive gennemgået og kommenteret igennem bogens kapitler så dækkende og dybtgående, som det har været muligt.

Der har ikke tidligere været gennemført et sådant udredningsarbejde, og den eksisterende danske litteratur om emnet er meget beskedent. Selve termen forskningsfrihed kom først ind i dansk lovgivning med universitetsloven i 2003.¹ Omend der var tidligere formuleringer, der berørte emnet, er det i det hele taget yderst sparsomt, hvad der findes i autoritative officielle dokumenter i form af betænkninger, lovforberedende arbejder, bemærkninger til lovforslag mv. om specifikt forskningsfrihed. Det er så meget mere bemærkelsesværdigt i betragtning af den stadige strøm af reformer af såvel universiteter som hele forskningssystemet, der har været gennemført de seneste fire-fem årtier (jf. *Andersen 2018*: kapitel 5). Til sammenligning har man i vore nabolande gennemført flere offentlige udredninger de seneste årtier med grundig behandling af emnet akademisk frihed, herunder i øvrigt med deltagelse af danske eksperter.² Heller ikke i den danske juridiske litteratur finder

1. Se herom i kapitel 2, afsnit 3.1.
2. Norge: NOU 2006:19: *Akademisk frihet Individuelle rettigheter og institusjonelle styringsbehov*, NOU 2020: 3 Ny lov om universiteter og høyskoler. *Strømme, Vidar*: Ytringsfrihet i academia, Rapport 2020:14, Institut for Samfunnsforskning.

2. Forskningsfrihed og akademisk frihed

man samlede redegørelser om, hvad der er gældende ret, når det angår forskningsfrihed. Bogen her skal bidrage til at rette op på denne mangel.

I resten af denne indledning vil jeg først gennemgå selve begrebet forskningsfrihed ud fra gængse, internationalt anerkendte kilder.³ Dernæst vil jeg kort beskrive de historiske rødder og milepæle i udviklingen af denne form for frihed. I det følgende afsnit gennemgår jeg de vigtigste begrundelser, der traditionelt har ligget bag værdien af forskningsfrihed og krav om respekt og værn for forskningsfrihed. Så følger et kort afsnit med oversigt over det danske forskningslandskab. Endelig giver et afsluttende afsnit en oversigt over bogens struktur og afgrænsninger.

2. Forskningsfrihed og akademisk frihed

Hvori består forskningsfrihed? Hvem nyder denne frihed, hvad giver den frihed til, hvordan sikres den? Det er sådanne spørgsmål, bogen vil behandle specielt med henblik på de svar, juraen kan give. Hvad siger gældende ret om disse spørgsmål?

Som udgangspunkt er det nødvendigt at forklare indholdet i selve begrebet forskningsfrihed. Forskning er om noget et internationalt felt, og der har gennem årene, navnlig efter 2. Verdenskrig, været organiserede bestræbelser på at nå frem til fælles forståelse af, hvad forskningsfrihed skal betyde. Det er ud fra en opfattelse af, at det er en af de bærende værdier i oplyste, frie demokratier. Det er også ud fra erfaringer med knægtelse af forskningsfrihed og barbarisk misbrug i totalitære regimer. Det viste, at forskningsfrihed er en meget skrøbelig værdi. Derfor skal forskningsfrihed indrammes af et sæt af normer, som skal respekteres af forskere, universiteter, stater, lovgivere, myndigheder, brugere og aftagere af resultater og det øvrige omkringliggende samfund. Som sagt finder man ikke fra danske myndigheder eller forskningspolitiske organer dokumenter med udredninger af forskningsfrihed og heller ikke henvisninger til internationale eller udenlandske kilder om emnet. *Danske Universiteter* udsendte 2021 et sæt *Principper og anbefalinger for forskningsba-*

Sverige: Rapport från riksdagen 2014/15: *Huvudrapport. Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige*. 2014/15:RFR5.

Statens offentliga utredningar 2015:92. *Utvecklad ledning av universitet och högskolor*.

3. Om begrebet i dansk lovgivning, se kapitel 2.

Kapitel 1. Indledning – Hvad er forskningsfrihed?

seret samarbejde og rådgivning,⁴ der er den hidtil mest udførlige og detaljerede gennemgang af forskningsfrihed, når der er tale om samarbejde mellem forskere og eksterne.

Der findes imidlertid fra andre kilder et antal fremstillinger fra de senere år om forskningsfrihed med forankring i international litteratur og i relation til danske forhold, hvortil der henvises.⁵ Her skal refereres de væsentligste punkter i koncentreret form, hovedsageligt baseret på min egen fremstilling i *Forskningsfrihed. Ideal og virkelighed*.⁶ For så vidt angår definition af forskningsfrihed, bygger denne fremstilling igen hovedsageligt på følgende to grundige udredninger: *UNESCO Recommendations* fra 1997⁷ og rapporten fra en arbejdsgruppe under *League of European Research Universities (LERU)* fra 2011.⁸ Disse er valgt som de mest udførlige. UNESCO Recommendations er udarbejdet med dansk repræsentation, og Københavns Universitet er medlem af LERU.

Først er det nødvendigt at klargøre relationen mellem de beslægtede og overlappende begreber *forskningsfrihed* (freedom of research) og *akademisk frihed* (academic freedom). Man kan også støde på begrebet *videnskabelig frihed* (scientific freedom). Af disse er akademisk frihed det ældste og grundigst behandlede begreb, så lad os starte med det. I sin oprindelse har det dækket over al den faglige aktivitet, der foregår på universiteter, dvs. både forskning, undervisning, formidling og organisering. Det omfatter dermed også universiteternes styring og ledelse, således ansættelser af lærere, oprettelse og nedlæggelse af fakulteter, institutter, studier og fag osv. Derimod indgår normalt ikke forskning, der foregår uden for academia – universiteterne.

UNESCO Recommendations definerer akademisk frihed for lærere ved institutioner for videregående uddannelser således:

»Higher-education teaching personnel are entitled to the maintaining of academic freedom, that is to say, the right, without constriction by prescribed doctrine, to freedom of teaching and discussion, freedom in carrying out research and disseminating and publishing the results thereof, freedom to express freely their opinion about the institution or system in which they work, freedom from institutional censorship and freedom to participate in professional or representative academic bodies. All higher-education teaching personnel

4. *Danske universiteter 2021: Principper og anbefalinger for forskningsbaseret samarbejde og rådgivning.*
5. *NOU 2006. Kærgård mfl. 2007, Andersen 2016, Andersen 2018, Krejsager 2017, Videnskaberne Selskab 2019 og 2021, Forskerportalen.dk (UBVA)*
6. *Andersen 2018.*
7. *UNESCO 1997.*
8. *Vrielink et al. 2011*

3. Forskningsfrihed: niveauer og delkomponenter

should have the right to fulfill their functions without discrimination of any kind and without fear of repression by the state or any other source. Higher-education teaching personnel can effectively do justice to this principle if the environment in which they operate is conducive, which requires a democratic atmosphere; hence the challenge for all of developing a democratic society.«⁹

Her drejer det sig altså ikke kun om forskning, men lige så meget også om undervisning og alle andre anliggender for universitetet: frihed til at undervise og diskutere, til at forske og publicere, frihed til at udtrykke sin mening om den institution, man arbejder i, frihed fra censur fra institutionens side og frihed til at deltage i kollegiale organer. Der må ikke være diskrimination eller undertrykkelse fra staten eller andre.

UNESCO-rapporten er afgrænset til »higher-education personel« således, at der altså primært sigtes til ansatte ved universiteter og andre højere læreanstalter. Andre steder fremgår det imidlertid, at også studerende ved disse institutioner skal nyde akademisk frihed. Akademisk frihed gælder specielt for ansatte og studerende ved videregående uddannelsesinstitutioner og omfatter som nævnt alle faglige aktiviteter, undervisning, forskning og formidling samt institutionspolitiske aktiviteter ved deltagelse i kollegiale organer og frihed til at ytre sig om institutionens forhold.

Heroverfor adskiller forskningsfrihed som abstrakt og generelt begreb sig fra akademisk frihed ved for det første, og ikke overraskende, kun at omfatte forskning, og altså ikke undervisning, og for det andet ved at inkludere al forskning uanset, hvor den måtte blive udført i offentligt eller privat regi.

Der er lidt flydende grænser mellem de to begreber, og grænserne er i et vist omfang også under opblødning institutionelt i den virkelige verden. For den foreliggende fremstilling betyder afgrænsningen til forskningsfrihed primært, at bogen ikke behandler uddannelser og undervisning, og at den på den anden side behandler forskningsfrihed i institutioner også uden for universiteter. Vi har i denne bog dog været nødsaget til at afgrænse til forskning udført i offentligt sektor.

3. Forskningsfrihed: niveauer og delkomponenter

Uanset om det handler om akademisk frihed eller forskningsfrihed, er det relevant at operere med frihed på tre forskellige niveauer: 1) det individuelle, dvs. de enkelte forskeres frihed i forhold til institution og omverden, 2) det

9. UNESCO 1997:55.